

Sygn. akt **III AUa 1621/16**

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 24 października 2017 r.

Sąd Apelacyjny w Poznaniu III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący: SSA Katarzyna Schönhof-Wilkans

Sędziowie: SSA Jolanta Cierpiał

del. SSO Renata Pohl /spr./

Protokolant: st. sekr. sądowy Beata Tonak

po rozpoznaniu w dniu 24 października 2017 r. w Poznaniu

sprawy **W. J.**

przeciwko **Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych II Oddział w P.**

o emeryturę

na skutek apelacji W. J.

od wyroku Sądu Okręgowego w Koninie

z dnia 17 maja 2016 r. sygn. akt III U 292/16

1. **oddala apelację;**

2. **odstępuje od obciążenie odwołującego kosztami zastępstwa procesowego na rzecz organu rentowego w postępowaniu apelacyjnym.**

del. SSO Renata Pohl	SSA Katarzyna Schönhof-Wilkans	SSA Jolanta Cierpiał
----------------------	--------------------------------	----------------------

UZASADNIENIE

Zakład Ubezpieczeń Społecznych decyzją z 11 lutego 2016 r. znak (...) odmówił W. J. przyznania prawa do emerytury w obniżonym wieku emerytalnym wobec nieosiągnięcia do dnia 1 stycznia 1999 r. 25 lat okresów składkowych i nieskładkowych. Organ rentowy podał, że wnioskodawca legitymuje się okresem składkowym i nieskładkowym wynoszącym łącznie 24 lata, 1 miesiąc i 14 dni, w tym okresem pracy w warunkach szczególnych, wynoszącym 19 lat, 2 miesiące i 12 dni. Organ rentowy uznał odwołującemu okres pracy od 7 marca 1978 r. do 31 grudnia 1998 r. z tytułu zatrudnienia w (...) S.A. jako wykonywanie pracy w warunkach szczególnych.

Odwołanie od decyzji złożył W. J. wnosząc o jej zmianę i przyznanie emerytury wskazując, że pracował w warunkach szczególnych jako pracownik (...) S.A w K. w okresie od 7 marca 1978 r. do 5 kwietnia 2003 r., a więc przed ponad 25 lat pracy.

W odpowiedzi na odwołanie organ rentowy wniosł o jego oddalenie oraz zasądzenie od wnioskodawcy na rzecz organu rentowego kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych wskazując, że żądanie uwzględnienia do stażu pracy zatrudnienia wykonywanego po 1 stycznia 1999 r. pozbawione jest podstaw prawnych.

Wyrokiem z 17 maja 2016 r. sygn. akt III U 292/16 Sąd Okręgowy w Koninie oddalił odwołanie oraz odstąpił od obciążania W. J. kosztami zastępstwa procesowego.

Sąd Okręgowy wydając powyższe rozstrzygnięcie dokonał następujących ustaleń faktycznych.

W. J., ur. (...), w dniu 27 stycznia 2016 r. złożył do organu rentowego wnioski o emeryturę oświadczając, że nie jest członkiem otwartego funduszu emerytalnego. Celem udowodnienia wymaganego okresu składkowego i nieskładkowego odwołujący powołał się na dokumenty złożone przy wniosku o rentę oraz przedłożone do wniosku o emeryturę. W aktach dotyczących przyznania renty z tytułu niezdolności do pracy znajduje się: świadectwo pracy stwierdzające, że w okresie od 25 września 1974 r. do 28 lutego 1978 r. W. J. pracował w P.P. (...), zaświadczenie o odbyciu przez odwołującego służby wojskowej w okresie od 25 października 1975 r. do 13 października 1977 r., zaświadczenie o zatrudnieniu w Fabryce (...) S.A. w K. od 7 marca 1978 r. z informacjami o przebytych okresach zasiłków chorobowych oraz urlopu bezpłatnego od 1 września 1992 r. do 31 grudnia 1992 r. Przy wniosku o emeryturę odwołujący przedłożył świadectwo pracy wystawione przez (...) w Ś. stwierdzające, że w okresie od 1 września 1992 r. do 30 listopada 1992 r. był zatrudniony jako spawacz, a także świadectwo pracy oraz świadectwo wykonywania pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze wystawione przez (...) S.A. w K.. W tym ostatnim dokumencie stwierdzono, że W. J. był zatrudniony w (...) S.A. w K. od 7 marca 1978 r. do 5 kwietnia 2003 r. i w tym okresie stale i w pełnym wymiarze czasu pracy wykonywał prace przy spawaniu i wycinaniu elektrycznym, gazowym, atomowodorowym (wykaz A, dział XIV, poz. 12 rozporządzenia Rady Ministrów z 7 lutego 1983 r.) na stanowisku spawacz elektryczny stanowisko równorzędny spawacz (wykaz A, dział XIV, poz. 12, pkt 10 załącznika nr 1 do zarządzenia nr 17 Ministra Górnictwa i Energetyki z 12 sierpnia 1983 r.) w okresach :

- 7 marca 1978 r. do 31 sierpnia 1992 r.

- 1 stycznia 1993 r. do 31 lipca 2002 r.

- 1 sierpnia 2002 r. do 5 kwietnia 2003 r.

Zaliczając do okresów składkowych i nieskładkowych okresy zatrudnienia odwołującego na dzień 1 stycznia 1999 r. tj. od 25 września 1974 r. do 28 lutego 1978 r. w P.P. (...) (z zaliczeniem okresu odbywania służby wojskowej od 25 października 1975 r. do 13 października 1977 r.); 7 marca 1978 r. do 31 grudnia 1998 r. w (...) S.A. w K. (z uwzględnieniem okresów pobierania zasiłków chorobowych); od 1 września 1992 r. do 30 listopada 1992 r. w (...) odwołujący legitymuje się okresem składkowym i nieskładkowym wynoszącym 24 lata, 1 miesiąc i 14 dni, w tym okresem pracy w szczególnych warunkach wynoszącym 19 lat, 2 miesiące i 12 dni. W związku z powyższym organ rentowy zaskarżoną decyzją z dnia 11 lutego 2016 r. odmówił przyznania odwołującemu prawa do emerytury z tytułu wykonywania pracy w szczególnych warunkach lub charakterze.

Powyższy stan faktyczny Sąd Okręgowy ustalił na podstawie dokumentów znajdujących się w aktach organu rentowego, bowiem ich wartość dowodowa nie budziła wątpliwości Sądu Okręgowego i nie była kwestionowana przez strony.

Na podstawie powyższych ustaleń Sąd Okręgowy dokonał następujących rozważań prawnych.

W ocenie Sądu Okręgowego odwołujący nie spełnił przesłanek koniecznych do przyznania mu emerytury w obniżonym wieku emerytalnym. Art. 184 ust. 1 w zw. z art. 27 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz.U.2015.748-j.t) w korelacji z § 2 ust. 1 i § 4 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze

(Dz.U. 1983 r., Nr 8, poz. 43 ze zm.) wymagał, aby ubezpieczony ukończył 60 rok życia, nie przystąpił do Otwartego Funduszu Emerytalnego, posiadał wymagany okres składkowy i nieskładkowy w wymiarze co najmniej 25 lat a także staż pracy w szczególnych warunkach lub charakterze w wymiarze co najmniej 15 lat.

W sytuacji odwołującego nie ulegało wątpliwości, iż większość z powyższych przesłanek zostało spełnionych już na etapie postępowania przed organem rentowym

i wyjaśnieniu podlegała jedynie kwestia czy odwołujący posiada wymagany okres

25 lat ogólnego stażu ubezpieczeniowego. Sąd Okręgowy podkreślił, że warunek posiadania 25 lat okresów składkowych i nieskładkowych powinien zostać spełniony na dzień 1 stycznia 1999 r. Stanowi o tym treść art. 184 ustawy emerytalnej, która wskazując na warunki otrzymania emerytury z tytułu pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze wymaga, aby przesłanki dotyczące stażu pracy zostały spełnione „w dniu wejścia w życie ustawy”, co miało miejsce zgodnie z art. 196 ustawy emerytalnej w dniu 1 stycznia 1999 r. Ta okoliczność oznacza, że jakkolwiek okres pracy odwołującego w (...) S.A w K. od 7 marca 1978 r. do 5 kwietnia 2003 r. wynosi rzeczywiście ponad 25 lat, lecz w świetle powyższych przepisów organ rentowy mógł uwzględnić jedynie te okresy składkowe i nieskładkowe, które zaistniały do dnia 31 grudnia 1998 r. Zdaniem Sądu Okręgowego analiza akt rentowych wskazuje, że organ rentowy w przebiegu ubezpieczenia odwołującego wziął pod uwagę wszystkie wykazane przez odwołującego okresy składkowe i nieskładkowe, a więc okresy zatrudnienia, odbytej służby wojskowej oraz okresy pobierania świadczeń z ubezpieczenia chorobowego aktualne na dzień 31 grudnia 1998 r. i suma powyższych okresów wyniosła 24 lata, 1 miesiąc i 14 dni wobec wymaganych 25 lat.

Okoliczność, że odwołujący przed 1 stycznia 1999 r. pracował w szczególnych warunkach lub charakterze w wymiarze przekraczającym 15 lat nie była wystarczająca do nabycia prawa do emerytury, albowiem ustawa wymaga spełnienia także innych warunków, w tym właśnie posiadania także przed 1 stycznia 1999 r. co najmniej 25 lat okresów składkowych i nieskładkowych. Wszystkie warunki muszą zaistnieć razem aby nabyć prawo do wnioskowanego świadczenia i brak spełnienia któregośkolwiek z nich musi skutkować odmową przyznania świadczenia.

Mając na uwadze powyższe okoliczności Sąd Okręgowy na podstawie art. 477¹⁴ § 1 k.p.c. oddalił odwołanie.

O kosztach zastępstwa procesowego organu rentowego Sąd Okręgowy orzekł na podstawie art. 102 k.p.c., kierując się sytuacją majątkową odwołującego utrzymującego się z renty z tytułu niezdolności do pracy w kwocie ok. 1.100 zł. Za odstąpieniem od obciążania odwołującego kosztami zastępstwa procesowego organu rentowego przemawiał także charakter sporu, który dotyczył prawnej oceny spełnienia przez odwołującego przesłanek warunkujących nabycie prawa do świadczenia emerytalnego.

Apelację od powyższego wyroku wniósł W. J., zaskarżając go w całości. Zaskarżonemu orzeczeniu zarzucono:

1. naruszenie art. 233 § 1 k.p.c., poprzez brak wszechstronnego rozważenia materiału dowodowego i pominięcie istotnych dla sprawy dowodów i okoliczności, dotyczących stażu ubezpieczeniowego odwołującego,
2. naruszenie art. 5 k.p.c. poprzez nieudzielenie odwołującemu, występującemu w sprawie bez fachowego pełnomocnika niezbędnych pouczeń co do czynności procesowych,
3. sprzeczność istotnych ustaleń z materiałem dowodowym, mającą istotny wpływ na rozstrzygnięcie, poprzez ustalenie że:
 - a) odwołujący nie posiada 25 lat okresu składkowego i nieskładkowego,
 - b) organ rentowy wziął pod uwagę wszystkie okresy składkowe i nieskładkowe odwołującego,
4. naruszenie art. 184 ustawy o emeryturach i rentach z funduszu ubezpieczeń społecznych w zw. z § 4 ust. 1 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, poprzez ich niewłaściwą wykładnię i niewłaściwe

zastosowanie, a w konsekwencji przyjęcie, iż brak jest podstaw do przyznania odwołującemu prawa do wcześniejszej emerytury,

5. naruszenie art. 6 ustawy o emeryturach i rentach z funduszu ubezpieczeń społecznych, poprzez ich niezastosowanie i nie zaliczenie do stażu emerytalnego okresu pracy odwołującego w trakcie pobierania nauki zawodu,

6. art. 32 § 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej poprzez nie dokonanie racjonalnej oceny przesłanek uzasadniających przyznanie odwołującemu prawa do wcześniejszej emerytury na podstawie art. 184 ustawy o emeryturach i rentach z funduszu ubezpieczeń społecznych i w konsekwencji nie zapewnienie odwołującemu równości wobec prawa.

Skarżący podniósł, że pobierał naukę zawodu w zasadniczej szkole zawodowej i odbywał praktyki zawodowe, a także świadczył pracę w ramach nauki zawodu. Wobec powyższego apelujący wniósł o przeprowadzenie wywiadu w (...) Szkole (...) w S. na okoliczność ustalenia, że pobierał w latach 1970 – 1973 naukę w tej placówce, odbywał w związku z tą nauką praktyki zawodowe. W konsekwencji odwołujący wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku, poprzez przyznanie odwołującemu prawa do emerytury oraz o zasądzenie od organu rentowego kosztów procesu za postępowanie przed Sądem I i II instancji. Ponadto skarżący wniósł o nieobciążanie go kosztami postępowania.

W odpowiedzi na apelację Zakład Ubezpieczeń Społecznych wniósł o jej oddalenie oraz o zasądzenie kosztów zastępstwa procesowego za postępowanie przed Sądem II instancji.

Na rozprawie 13 lipca 2017 r. Sąd Apelacyjny postanowił zwrócić się do (...) Szkoły (...) w S. o podanie informacji czy odwołujący w latach 1970 – 1973 pobierał naukę w tej szkole, czy odbywał praktyki zawodowe, czy miał zawartą indywidualną umowę z zakładem pracy w którym odbywał praktyki zawodowe w zakresie nauki do zawodu. Ponadto Sąd II instancji zobowiązał pełnomocnika skarżącego do przedłożenia legitymacji ubezpieczeniowej, świadectwa ukończenia (...) Szkoły (...) oraz indywidualnej umowy o naukę zawodu, jeżeli odwołujący dokumenty te posiada.

Pismem z 21 lipca 2017 r. (...) Centrum (...), poinformowało, że odwołujący był uczniem trzyletniej (...) Szkoły (...) w zawodzie mechanik maszyn i urządzeń przemysłowych, w okresie od 1 września 1970 r. do 19 czerwca 1973 r. Nadto wskazano, że W. J. odbywał zajęcia praktyczne, co nie jest tożsame z praktyczną nauką zawodu, odbywaną na podstawie umowy zawieranej między uczniem a zakładem pracy, zaliczaną do okresów składkowych.

Pismem z 20 lipca 2017 r. pełnomocnik skarżącego przedłożył świadectwo ukończenia szkoły zawodowej z dnia 20 czerwca 1973 r. oraz legitymację ubezpieczeniową odwołującego. Jednocześnie wskazano, że W. J. nie posiada indywidualnej umowy o naukę zawodu za okres od 1970 do 1973 r.

Sąd Apelacyjny zważył co następuje:

Apelacja okazała się niezasadna.

Rozpoznając niniejszą sprawę, Sąd Okręgowy dokonał prawidłowych ustaleń faktycznych oraz właściwie zastosował przepisy ustawy z 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych oraz rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub szczególnym charakterze. Sąd Apelacyjny w całości podziela i przyjmuje za własne ustalenia faktyczne oraz wykładnię przepisów.

Zgodnie z treścią art. 316 § 1 k.p.c. po zamknięciu rozprawy sąd wydaje wyrok, biorąc za podstawę stan rzeczy istniejący w chwili zamknięcia rozprawy (...). Przepis ten statuuje zasadę aktualności orzeczenia (wyroku), nakazując brać pod uwagę stan rzeczy istniejący w chwili zamknięcia rozprawy. Zasada ta odnosi się zarówno do podstawy faktycznej powództwa, jak i do jego podstawy prawnej (por. wyr. SN z 7.3.1997 r., II CKN 70/96, Legalis). Dlatego nie sposób uznać zasadności zarzutów naruszenia art. 233 § 1 k.p.c. oraz sprzeczności ustaleń faktycznych z treścią zebranego w sprawie materiału dowodowego, skoro na dzień wydania zaskarżonego wyroku zebrany w sprawie materiał dowodowy nie pozwalał na uwzględnienie odwołania. Sąd Okręgowy prawidłowo przeprowadził postępowanie dowodowe,

dokonując oceny zebranego materiału w sposób wszechstronny, zgodny z zasadami logiki i doświadczenia życiowego. Ocena dowodów dokonana została w sposób obiektywny, rzetelny i wszechstronny. Podstawą oddalenia odwołania był wymóg posiadania wymaganego okresu składkowego i nieskładkowego w wymiarze nie niższym niż 25 lat do dnia 31 grudnia 1998 r., dlatego nie sposób podzielić zarzutu naruszenia art. 233 § 1 k.p.c. oraz sprzeczności ustaleń z zebrany materiał w sposób i w okolicznościach zarzucanych przez skarżącego, skoro nie zaferował on żadnych miarodajnych dowodów, mogących doprowadzić Sąd I instancji do odmiennych wniosków.

Chybiony okazał się także zarzut naruszenia art. 5 k.p.c., ponieważ udzielanie pouczeń co do czynności procesowych nie stanowi obowiązku Sądu, lecz zostało pozostawione do swobodnego uznania sędziowskiego. Nadto warunkiem umożliwiającym udzielanie pouczeń, jest nie tylko występowanie w sprawie bez pomocy fachowego pełnomocnika, ale i istnienie uzasadnionej potrzeby. Przyjmuje się, że potrzeba ta istnieje wówczas, kiedy strona wykazuje się oczywistą nieporadnością w prowadzeniu swojej sprawy, czego nie można mówić o odwołującym. W. J. osobiście złożył odwołanie od decyzji organu rentowego, w sposób jednoznaczny sformułował podniesione żądanie, uzasadniając je szczegółową argumentacją, dlatego brak było podstaw do twierdzenia, że istnieje potrzeba pouczenia skarżącego o czynnościach procesowych. Konkluzja ta jawi się jako uzasadniona w szczególności wobec pouczenia odwołującego przez Sąd I instancji o treści art. 217 k.p.c., dlatego brak odrębnego pouczenia w trybie art. 5 k.p.c. nie stanowiło przyczyny oddalenia odwołania, lecz obowiązująca interpretacja art. 184 ust. 1 ustawy emerytalnej. Podkreślenia wymaga, że w apelacji skarżący nie kwestionował już błędnego przyjęcia, że do okresu składkowego Sąd I instancji nie zaliczył pracy w (...) S.A. świadczonej po dniu 31 grudnia 1998 r. Przedmiotem apelacji było zarzucenie, że do tego okresu nie doliczono okresu w którym odwołujący miał pobierać naukę do zawodu w (...) Szkole (...) w S.. Z tych względów inny był przedmiot sporu przed Sądem I instancji i przed Sądem II instancji. W konsekwencji brak jest podstaw do uznania, iż Sąd Okręgowy dopuścił się uchybienia art. 5 k.p.c. oraz art. 32 § 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, w szczególności, że proces cywilny toczy się zgodnie z zasadami kontradiktoryjności.

Odwołujący domagał się zmiany zaskarżonego wyroku, poprzez zmianę zaskarżonej decyzji i przyznanie prawa do emerytury w obniżonym wieku emerytalnym z tytułu pracy w szczególnych warunkach po uwzględnieniu przy obliczaniu okresów składkowych okresu pracy w trakcie pobierania nauki zawodu w (...) Szkole (...) w S..

Sąd Apelacyjny dopuścił zawnioskowane w apelacji dowody, z uwagi na nieprzeprowadzenie przez Sąd I instancji postępowania w zakresie ustalenia, czy odwołujący z innych przyczyn niż podane w uzasadnieniu zaskarżonej decyzji i odwołania spełnia wymagania do uznania, iż osiągnął do dnia 1 stycznia 1999 r. 25 lat okresów składkowych i nieskładkowych.

Spór w niniejszej sprawie sprowadzał się do rozstrzygnięcia, czy odwołujący spełnił warunki określone w przepisach o zatrudnieniu młodocianych, obowiązujących w okresie wskazanym przez niego jako okres zatrudnienia (lata 1970 - 1973).

Zgodnie z przepisem art. 6 ust. 2 pkt 3 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych za okresy składkowe uważa się również, przypadające przed dniem 15 listopada 1991 r., okresy zatrudnienia młodocianych na obszarze Państwa Polskiego na warunkach określonych w przepisach obowiązujących przed dniem 1 stycznia 1975 r. Tak więc przy ustalaniu okresu składkowego na podstawie powołanego przepisu nie ma decydującego znaczenia sam fakt odbywania przez ucznia szkoły zawodowej zajęć praktycznych, ocenić zaś należy status prawny takiego ucznia, czyli badać spełnienie warunków określonych w przepisach o zatrudnieniu młodocianych, obowiązujących w okresie wskazanym przez odwołującego jako okres zatrudnienia (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 2 lutego 2000 r. w sprawie o sygn. akt II UKN 349/99, OSNP 2001/11/398).

W okresie wskazanym przez W. J. obowiązywała ustawa z 2 lipca 1958 r. o nauce zawodu, przyuczaniu do określonej pracy i warunkach zatrudniania młodocianych w zakładach pracy oraz o wstępnym stażu pracy (Dz.U. z 1958 r. Nr 45, poz. 226 ze zm.). W treści art. 3 ust. 1 tej ustawy przyjęto, że młodociani mogli być zatrudniani przez zakłady pracy tylko w celu:

- 1) nauki zawodu,
- 2) przyuczenia do określonej pracy,
- 3) odbycia wstępnego stażu pracy.

Natomiast zgodnie z art. 9 ust. 1 ww. ustawy zakład pracy, przyjmując młodocianego na naukę zawodu, w celu przyuczenia do określonej pracy oraz odbycia wstępnego stażu pracy, był obowiązany zawrzeć z nim na piśmie umowę określającą zawód albo rodzaj pracy, w jakim młodociany będzie szkolony, czas trwania nauki zawodu, przyuczenia do określonej pracy lub wstępnego stażu pracy oraz zasadnicze obowiązki i uprawnienia młodocianego. Zatem okresem składkowym w rozumieniu przepisu art. 6 ust. 2 pkt 3 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych - w świetle analizowanych wyżej przepisów ustawy z dnia 2 lipca 1958 r. o nauce zawodu, przyuczaniu do określonej pracy i warunkach zatrudniania młodocianych w zakładach pracy oraz o wstępnym stażu pracy - jest okres zatrudnienia wykonywanego na podstawie indywidualnej umowy między zakładem pracy, a szkolącym się młodocianym.

W wyroku Sądu Najwyższego z 24 kwietnia 2009 r. w sprawie o sygn. akt II UK 334/08 (Legalis 258436) stwierdzono, iż młodociany, odbywający naukę zawodu w ramach umowy zawartej z zakładem pracy na podstawie przepisów ustawy z 2 lipca 1958 r. o nauce zawodu, przyuczaniu do określonej pracy i warunkach zatrudniania młodocianych w zakładach pracy oraz o wstępnym stażu pracy, posiadał status pracownika w rozumieniu przepisów o zaopatrzeniu emerytalnym oraz ubezpieczeniu społecznym. Sąd Apelacyjny w pełni akceptuje powyższy pogląd Sądu Najwyższego.

Tak więc jeżeli młodociany odbywał praktyczną naukę zawodu w zakładzie pracy, na podstawie umowy zawartej między nim a zakładem pracy, okres praktycznej nauki zawodu podlega uwzględnieniu przy ustalaniu prawa do emerytury lub renty oraz przy ustalaniu wysokości tych świadczeń. W takim bowiem przypadku młodociany podlegał ubezpieczeniom społecznym, a w związku z tym była za niego opłacana składka na te ubezpieczenia. Podstawowe rozróżnienie dotyczy zatem tego, czy nauka zawodu była pobierana przez młodocianego przy jego równoczesnym zatrudnieniu, czy też jako przedmiot praktyczny w programie nauki szkolnej. Innymi słowy, czy nauczający zawodu był pracodawcą, czy nauczycielem młodocianego, a więc czy związek między nimi polegał na stosunku prawa pracy - nauki zawodu, czy na stosunku administracyjnym. Stosunek zatrudnienia obejmował bowiem tylko młodocianych przyjętych do pracy w celu nauki zawodu, obowiązanych do doksztalcania się w szkole, nie zaś tych, którzy pobierali naukę bez zatrudnienia się (por. wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z 18 marca 2009 r. w sprawie o sygn. akt III AUa 1213/08, Legalis 218617).

Istnieje rozbudowana możliwość wykazania okoliczności faktycznych, mających znaczenie dla rozstrzygnięcia, tj. faktu odbywania praktycznej nauki zawodu. Miarodajnym dowodem byłoby przedłożenie umowy o pracę zawartej między odwołującym a zakładem pracy, jednakże brak tego dokumentu nie przesądza o niemożliwości zaliczenia przy obliczaniu okresów składkowych okresu pracy w trakcie pobierania nauki do zawodu. Sąd Apelacyjny podziela pogląd Sądu Najwyższego, stwierdzającego, że niesporządzenie pisemnej umowy o naukę zawodu nie przesądza o niemożliwości zakwalifikowania spornej pracy jako okresu składkowego z art. 6 ust. 2 pkt 3 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (t.j. Dz.U. z 2015 r. poz. 748 ze zm.). Decydujące jest w tym wypadku ustalenie, czy wnioskodawca faktycznie wykonywał zatrudnienie na warunkach określonych w ustawie z 2 lipca 1958 r. o nauce zawodu, przyuczania do określonej pracy i warunkach zatrudniania młodocianych w zakładach pracy oraz o wstępnym stażu pracy (Dz.U. Nr 45, poz. 226 ze zm.) – por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 28 czerwca 2016 r. w sprawie I UK 256/15 (Legalis 1495288). Zatem dopuszczalne jest dowodzenie powyższych okoliczności na podstawie wszelakich dowodów, takich jak, np. świadectwo pracy, umowa o naukę zawodu zawarta między uczniem i zakładem, umowa o przyuczenie do określonej pracy, zaświadczenie zakładu pracy albo zeznania świadków.

W. J. na okoliczność wykazania, iż odbywał praktyczną naukę zawodu przedstawił świadectwo ukończenia zasadniczej szkoły zawodowej z 20 czerwca 1973 r. (k 70 i 71) oraz legitymację ubezpieczeniową nr (...). Nadto realizując wniosek

dowodowy skarżącego Sąd Apelacyjny uzyskał informacje od (...) Centrum (...), że odwołujący w latach 1970 – 1973 r. kształcił się w (...) Szkole (...) w S. w systemie dziennym. Z informacji tej wynika, że skarżący nie odbywał praktycznej nauki zawodu w zakładzie pracy na podstawie umowy zawartej między nim a zakładem pracy, lecz odbywał zajęcia praktyczne w szkolnych warsztatach (k. 65, 66).

Z powyższego jednak nie wynika, aby odwołujący odbywał praktyczną naukę zawodu w zakładzie pracy na podstawie umowy zawartej między nim a zakładem pracy w czasie pobierania nauki w (...) Szkole (...) w S. w latach 1970 – 1973. Wręcz przeciwnie – z informacji pozyskanych od (...) Centrum (...) wynika, że W. J. kształcił się w systemie dziennym i odbywał zajęcia praktyczne w szkolnych warsztatach, co wyklucza jego zatrudnienie na podstawie umowy zawartej z zewnętrznym zakładem pracy. Skarżący nie sprostął przy tym obowiązkowi, wynikającego z art. 6 k.c. i nie udowodnił aby odbywał praktyczną naukę zawodu w zakładzie pracy w spornym okresie. W. J. nie zaoferował bowiem żadnych dowodów, mogących świadczyć o odbyciu tej nauki. Skarżący przedstawił świadectwo pracy, z którego wynika, że ukończył zasadniczą szkołę zawodową, lecz nie przedstawił ani indywidualnej umowy o pracę zawartej z zakładem pracy, ani umowy o przyuczenie do określonej pracy, ani zaświadczenia zakładu pracy o świadczeniu pracy, ani nie powołał świadków mogących potwierdzić powyższe okoliczności. W końcu skarżący nie przedstawił legitymacji ubezpieczeniowej wydanej przez zakład pracy, z którym miałby w spornym okresie zawartą umowę o pracę. Przedłożona legitymacja została wystawiona przez (...) – pracodawcę, u którego odwołujący podjął pracę po ukończeniu (...) Szkoły (...) w S., co dowodzi tego, że wcześniej odwołujący nie wykonywał pracy stanowiącej tytułu do objęcia obowiązkiem ubezpieczenia społecznego jako młodocianego pracownika. Gdyby odwołujący zawarł indywidualną umowę o pracę w celu odbycia praktycznej nauki zawodu, pracodawca zobowiązany byłby do zgłoszenia odwołującego do ubezpieczenia społecznego, wystawienia jemu legitymacji ubezpieczeniowej odprowadzania składek na ubezpieczenie społeczne od wypłaconego wynagrodzenia.

Reasumując, brak jest podstaw do przyjęcia, że w spornym okresie odwołujący odbywał naukę zawodu w ramach umowy zawartej z zakładem pracy na podstawie przepisów ustawy z 2 lipca 1958 r. o nauce zawodu, przyuczaniu do określonej pracy i warunkach zatrudniania młodocianych w zakładach pracy oraz o wstępnym stażu pracy, stąd okres ten nie podlega uwzględnieniu do stażu ubezpieczeniowego odwołującego jako okres składkowy na podstawie art. 6 ust. 2 pkt 3 ustawy z 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. W konsekwencji w ślad za Sądem Okręgowym i organem rentowym stwierdzić należało, że W. J. nie nabył prawa do emerytury w obniżonym wieku emerytalnym, a to wobec nieosiągnięcia do dnia 1 stycznia 1999 r. 25 lat okresów składkowych i nieskładkowych. r. z tytułu zatrudnienia w (...) jako wykonywanie pracy w warunkach szczególnych.

Mając na uwadze powyższe, Sąd Apelacyjny w punkcie 1 wyroku na podstawie art. 385 k.p.c. oddalił apelację jako bezzasadną.

O kosztach postępowania przed Sądem II instancji orzeczono w punkcie 2 wyroku na podstawie nie obciążając W. J. kosztami zastępstwa procesowego na podstawie art. 102 k.p.c. Zdaniem Sądu Apelacyjnego zaistniał w sprawie szczególnie uzasadniony wypadek nakazujący rozstrzygnięcie o kosztach postępowania apelacyjnego według zasad słuszności. Kierując się sytuacją majątkową odwołującego utrzymującego się z renty z tytułu niezdolności do pracy w kwocie ok. 1.100 zł oraz uwzględniając charakter sporu, który dotyczył prawnej oceny spełnienia przez odwołującego przesłanek warunkujących nabycie prawa do świadczenia emerytalnego, które nie zostały rozpoznane przez Sąd I instancji, należało odstąpić od orzeczenia o kosztach postępowania według zasady odpowiedzialności za wynik procesu.

SSO Renata Pohl SSA Katarzyna Schönhof - Wilkans SSA Jolanta Cierpiał